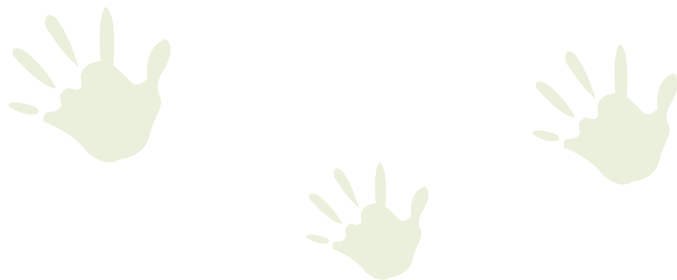

Lublin 2013

Publikacja współfinansowana ze środków Europejskiego Funduszu na rzecz
Integracji Obywateli Państw Trzecich, budżetu państwa
oraz środków własnych Stowarzyszenia Centrum Wolontariatu w Lublinie.

BARWY INTEGRACJI

pakiet metodyczny do prowadzenia zajęć
z edukacji międzykulturowej

Wydawca: Stowarzyszenie Centrum Wolontariatu w Lublinie
ul. Jezuicka 4, 20-113 Lublin
tel. 81 534 26 52, fax 81 532 45 45
e-mail: lublin@wolontariat.org.pl
www.wolontariat.org.pl/lublin

Lublin 2013

Projekt graficzny i skład: *Anna Kowalczyk*

Autor ilustracji: *Maciej Stanisławczyk, Sylwia Stanisławczyk*

Autor konspektów: *Katarzyna Braun*

Redakcja: *Ewa Pankiewicz, Armine Ożga-Margaryan*

Niniejsza publikacja została wydana w ramach projektu
„Omnes Gentes – integracja na Lubelszczyźnie

Wyłączna odpowiedzialność za treść publikacji spoczywa na autorach.
Komisja Europejska nie ponosi odpowiedzialności za sposób wykorzystania
udostępnionych informacji.

spis treści

- 7 Wstęp
- 7 Dlaczego taki pakiet jest potrzebny?
- 8 Jakie treści poruszane są podczas zajęć?
- 9 Jaka jest struktura zajęć?
- 10 Kim jesteśmy?

11 KONSPEKT I

**Nie wszystkie dzieci na świecie są Polakami,
ale wszystkie dzieci są dziećmi**

- 13 Cel zajęć
- 13 Potrzebne materiały
- 14 Przebieg zajęć
- 23 Wykaz ilustracji

29 KONSPEKT II

Codziennie życie i zwyczaje ludzi z różnych krajów

- 31 Cel zajęć
- 31 Materiały
- 31 Przebieg zajęć
- 34 Wykaz ilustracji

39 KONSPEKT III

Poznajemy kulturę i tradycję innych narodów

- 41 Cel zajęć
- 41 Materiały
- 41 Przebieg zajęć
- 43 Wykaz ilustracji

47 KONSPEKT IV

Religie dzieci z różnych krajów

- 49 Cele zajęć
- 49 Materiały
- 49 Przebieg zajęć
- 57 Wykaz ilustracji

65 PIOSENKA „MAŁE SERCA”

66 SŁOWNIK

terminów z zakresu tematyki międzykulturowej

- 73 Bibliografia
- 73 Wykaz stron internetowych poświęconych tematyce międzykulturowej

Wstęp

Oddajemy do Państwa dyspozycji pakiet metodyczny „**Barwy integracji**” przeznaczony do prowadzenia zajęć dla dzieci w klasach I–III szkoły podstawowej. Pomysł opracowania tych materiałów zrodził się z wieloletnich doświadczeń pracy Centrum Wolontariatu w Lublinie, a szczególnie Międzynarodowej Grupy Wolontariuszy OMNES GENTES. Wolontariusze wspomnianej grupy często zapraszani są do szkół z prośbą o poprowadzenie zajęć dotyczących innych kultur, zwyczajów i obyczajów, które są specyficzne dla mieszkańców różnych państw, a dla Polaków są nowe, zaskakujące, nieznanne.

Dlaczego taki pakiet jest potrzebny?

W związku z rozwiniętą na szeroką skalę migracją, do polskich szkół coraz częściej uczęszczają dzieci różnych narodowości, kultur, religii. Odmienność ta budzi w klasach wiele pytań, czasami nawet sytuacji trudnych czy konfliktowych. Częstą reakcją dzieci na niezrozumienie niektórych zachowań koleżanek i kolegów jest wyśmiewanie, brak akceptacji czy wykluczenie z grupy. Chcemy przyczynić się do zmniejszenia skali tego zjawiska, dlatego przygotowaliśmy 4 scenariusze zajęć, których celem jest ukazanie dzieciom, że świat jest różnorodny, zamieszkiwany przez ludzi wielu kultur, tradycji i religii, ale w tej różnorodności nie ma lepszych i gorszych – wszyscy jesteśmy tak samo ludźmi i wszystkim należy się szacunek.

Jakie treści poruszane są podczas zajęć?

1

Pierwszy konspekt „Nie wszystkie dzieci na świecie są Polakami, ale wszystkie są dziećmi” poświęcony jest ukazaniu, że chociaż niektóre dzieci inaczej wyglądają, inaczej się ubierają, inne przeżywają święta, to jednak mają wiele cech wspólnych. Są dziećmi, które kochają swoich najbliższych, lubią się bawić, mieć przyjaciół – i na tym warto budować nowe relacje z rówieśnikami.

2

Drugi konspekt „Codzienne życie i zwyczaje ludzi z różnych krajów” przez pryzmat codziennego życia w różnych kulturach ukazuje, że w tej różnorodności jest też wiele elementów wspólnych i na tym warto budować przyjaźnie w klasie. Zajęcia zaproponowane w tym scenariuszu sprzyjają pracy zespołowej i uczą zrozumienia i szacunku wobec innych zachowań.

3

Konspekt trzeci „Poznajemy kulturę i tradycję innych narodów” skupia się na ukazaniu bogactwa kulturowego dzieci z innych państw. Punktem wyjścia jest przypomnienie najważniejszych symboli dziedzictwa kultury polskiej – by ukazać, że każdy naród ma swoje własne tradycje, obrzędy, stroje, muzykę, które stanowią dla niego wartość. Zaangażowanie dzieci-cudzoziemców i ich rodziców w zorganizowanie tych zajęć może się przerodzić w swoiste „święto kultur”, a dzieciom dać możliwość umacniania poczucia własnej wartości.

Częstym problemem w szkole jest fakt, że dzieci przybyłe z innych krajów nie uczęszczają na lekcje religii, nie przystępują razem do I Komunii Świętej. Aby pomóc dzieciom lepiej zrozumieć fakt, że są różne wyznania religijne, przygotowany został konspekt „Religie dzieci

4

z różnych krajów”. Zawiera on prezentację podstawowych symboli, obrzędów religijnych największych wyznań monoteistycznych oraz ukazuje potrzebę szacunku wobec ludzi innych wyznań.

Jaka jest struktura zajęć?

Scenariusze zostały skonstruowane w ten sposób, że mogą stanowić zarówno cykl zajęć (poznanie Obywateli Państw Trzecich przez pryzmat konkretnej osoby, zwyczajów życia codziennego, kultury i religii) jak również każdy z konspektów może być zrealizowany jako jedyne zajęcia bez potrzeby kontynuacji. W sposób szczególnie przeznaczone są do wykorzystania w szkołach, do których uczęszczają dzieci cudzoziemskie. Warto w związku z tym uwzględnić w programowaniu tych zajęć dobór właściwych do zajęć państw (takich, których przedstawiciele uczęszczają do szkoły, w której przeprowadzane są zajęcia) oraz w miarę możliwości włączenie w organizację tych zajęć rodziców dzieci cudzoziemskich (wskazane zwłaszcza w konspekcie III, gdzie rodzice mogliby udostępnić na zajęcia rekwizyty, może przygotować jakąś tradycyjną potrawę).

W zaplanowanych zajęciach zaproponowane zostały metody aktywne pozwalające dzieciom poznawać świat różnymi zmysłami i uczyć się przez doświadczenie. Zatem w pakiecie oprócz, konspektów, znajdują się pomoce w postaci plansz, płyty z piosenką, prezentacji multimedialnych. Mamy nadzieję, że dzięki zastosowanej różnorodności, zajęcia będą dawały dzieciom szansę na przeżycie ciekawej, wielokulturowej przygody, która przyczyni się do kształtowania postaw otwartości i życzliwości wobec Obywateli Państw Trzecich.

Kim jesteśmy?

Stowarzyszenie Centrum Wolontariatu to organizacja zajmująca się pomocą wolontariuszom w znalezieniu miejsc pracy wolontarystycznej adekwatnej do ich zainteresowań, wykształcenia, umiejętności, organizowaniem szkoleń dla wolontariuszy i koordynatorów pracy wolontariuszy, przygotowywaniem publikacji, opracowań oraz informacji na temat wolontariatu. Pracownicy świadczą także porady prawne z dziedziny wolontariatu oraz kierują internetowym pośrednictwem wolontariatu.

Lubelskie Stowarzyszenie Centrum Wolontariatu zostało założone w 1999 roku. W jego ramach realizowane są programy ukierunkowane na pomoc osobom bezdomnym, osobom chorym psychicznie i somatycznie, młodzieży i dorosłym pozostającym w konflikcie z prawem, dzieciom i młodzieży wychowującej się w zaniedbanych środowiskach, uchodźcom.

Międzynarodowa Grupa Wolontariuszy OMNES GENTES

Jest to jeden z programów Centrum Wolontariatu, działający od 2009 roku. Stwarza możliwości zaangażowania się w wolontariat obcokrajowcom studiującym lub pracującym w Lublinie oraz Polakom zainteresowanym tematyką międzynarodową i międzykulturową.

Grupa ma charakter integracyjny, a działający w niej wolontariusze biorą udział w szeregu inicjatyw wolontariackich prowadzonych w różnych środowiskach na terenie Lublina i województwa lubelskiego. Jedną z nich są zajęcia z edukacji międzykulturowej mające na celu ułatwienie procesu integracji społeczeństwa przyjmującego z obcokrajowcami oraz zwiększenie poziomu tolerancji wobec różnorodności, jaką niesie odmienność języków, kultur, tradycji czy religii.

1

Konspekt I

**Nie wszystkie dzieci
na świecie są Polakami,
ale wszystkie dzieci
są dziećmi**

Cel zajęć:

- kształtowanie szacunku i życzliwości do dzieci z różnych stron świata,
- wzbogacanie wiadomości na temat cech wspólnych i różnic pomiędzy dziećmi z wybranych krajów (zwłaszcza PT),
- rozwijanie umiejętności nawiązywania i utrzymywania kontaktów z innymi dziećmi pochodzącymi z różnych krajów,
- zachęcanie dzieci do lepszego rozumienia i uszanowania odmiennych zwyczajów, sposobu ubierania się, tradycji.

Potrzebne materiały:

- plansze przedstawiające dzieci z różnych krajów w strojach tradycyjnych i codziennych (ważne, żeby wśród plansz były zdjęcia z krajów, z których pochodzą dzieci uczęszczające do szkoły, w której prowadzone są zajęcia),
- historyki opowiadające o życiu codziennym dzieci z różnych krajów,
- plansze przedstawiające charakterystyczne przedmioty dla dzieci z różnych krajów,
- duża plansza na podłogę (wymiary dostosowane do wielkości pomieszczenia w którym odbywa się lekcja) lub plansza do zawieszenia na tablicę (Zał. WZÓR PLANSZY).

Przebieg zajęć:

1. Ćwiczenie wprowadzające – KTO JEST... LUBI... MA...

Wszystkie dzieci siedzą w kręgu lub w ławkach. Prowadzący wyjaśnia dzieciom, że będzie teraz wymieniał różne rzeczy, cechy. Kto je lubi lub ma musi wstać i okręcić się dookoła, a następnie usiąść. Wśród poleceń warto wymieniać takie, przy których wstaną wszystkie dzieci (np. kto jest uczniem/uczennicą klasy I a, kto ma 7 lat, itp.) i takie przy których wstaną tylko niektóre dzieci (kto ma jednego brata, kto ma siostrę i brata, itp.).

Po tym ćwiczeniu pytamy, dlaczego czasami wstawaliśmy wszyscy, a czasami tylko niektóre dzieci.

Odpowiedzi dzieci podsumowujemy, wskazując, że wszyscy ludzie, wszystkie dzieci mają cechy wspólne, ale są też takie cechy i rzeczy, które nas różnią.

2. Odwołując się do tego ćwiczenia wprowadzamy w temat zajęć. Co mamy wspólnego, a co nas odróżnia od dzieci z innych krajów? W odpowiedzi na to pytanie pomogą nam spotkania z kilkoma osobami (przemieszczając się od osoby do osoby można, jako przerywnik, zastosować taniec klanzowy – Samolot).

3. Spotkania (zał. OPOWIADANIA – kolejność spotkań jest dowolna, ważne, żeby wśród nich były dzieci z narodowości uczęszczającej do szkoły)

- I spotkanie – przy planszy przedstawiającej dziecko z Ukrainy – krótkie opowiadanie (tradycja, język, zwyczaje itp.)
- II spotkanie – przy planszy przedstawiającej dziecko z Armenii – krótkie opowiadanie (tradycja, język, zwyczaje itp.)

- III spotkanie – przy planszy przedstawiającej dziecko z Tanzanii – krótkie opowiadanie (tradycja, język, zwyczaje itp.)
 - IV spotkanie – przy planszy przedstawiającej dziecko z Wietnamu – krótkie opowiadanie (tradycja, język, zwyczaje itp.)
4. Po podróży wracamy na swoje miejsca i wspólnie staramy się wypełnić planszę elementami wspomnianymi w historyjkach (plansza – podzielony prostokąt na 4 części, każda część – podpisana nazwą jednego z omawianych państw). Zadaniem dzieci jest dopasowanie symboli (zdjęć z symbolami), które wcześniej znalazły się w opowiadaniach do odpowiedniego pola na planszy.
- TANZANIA:** Kilimandżaro, żyrafa, lew, słoń, zabawki zrobione samodzielnie przez dzieci, safari
- UKRAINA:** zdjęcie tancerzy kozaczoka, barszcz czerwony, flaga, herb
- ARMENIA:** flaga, herb, strój narodowy, owoce (granat, morela, brzoskwinia), szaszłyki, lawasz, gołąbki w liściach winogrona, alfabet, instrumenty muzyczne (duduk, dhol), stragan targowy
- WIETNAM:** jedzenie z pałeczkami, tradycyjny strój, zatłoczona ulica z rowerami
5. Po wypełnieniu tabeli podsumowujemy – nawiązując także do pierwszego ćwiczenia – że wszyscy ludzie mają wiele wspólnego – ręce, nogi serce, rodziców, uczymy się, lubimy się bawić – ale mogą być też między nami różnice – różny język, kolor skóry, sposób ubierania. Jednak różnice te nie powinny nam przeszkadzać w przyjaźni, wspólnych zabawach, pracy.

Zał. WZÓR PLANSZY

UKRAINA

ARMENIA

TANZANIA

WIETNAM

TANZANIA

Mam na imię Hamisi (chłopiec). Pochodzę z Tanzanii, mój kraj leży w Afryce Wschodniej i mieszka w nim ok. 40 milionów ludzi. Mamy piękną przyrodę – dostęp do Oceanu Indyjskiego, wyspę Zanzibar, najwyższą górę Afryki, Kilimandżaro, i największe jezioro afrykańskie – Jezioro Wiktorii. Duża część mojego kraju to stepy i sawanny, w obrębie których znajdują się słynne parki narodowe i rezerваты przyrody. Naszymi językami urzędowymi są język angielski i suahili, ale w wioskach mówi się u nas w różnych językach. Takich języków jest nawet 140.

Kuchnia Tanzanii to tradycyjna kuchnia afrykańska. Do najczęstszych składników posiłków należy pieczone mięso oraz kukurydza przetworzona na różne sposoby.

Do przedszkola zaczynamy chodzić w wieku trzech, a do szkoły w wieku sześciu lat. Mamy mundurki i nawet w przedszkolu siedzimy w ławkach. Mamy podzielony czas przed południem na naukę, a po południu na zabawę. W naszym kraju nie ma zbyt dużo zabawek, zwłaszcza dzieci mieszkające w wioskach nie mają do nich dostępu, dlatego robimy sobie sami zabawki (samochody, motory) z puszek, drutów, kapsli, papieru i materiału.

Bardzo lubię się bawić po południu z koleżankami i kolegami w zabawy, których bohaterami są zwierzęta mieszkające w naszych rezerwach – lwy, nosorożce, żyrafy, słonie, hipopotamy.

Ze względu na naszą piękną przyrodę i dzikie zwierzęta często przyjeżdżają do naszego kraju turyści na safari.

UKRAINA

Mam na imię Oksana i mieszkam we Lwowie, to historyczne miasto na zachodzie Ukrainy. Flaga Ukrainy jest prostokątem podzielonym na dwa poziome pasy: niebieski i żółty. Herbem natomiast jest złoty trójząb na niebieskiej tarczy.

Krajobraz Ukrainy składa się głównie ze stepów i wyżyn. Na zachodzie naszego kraju rozciągają się Karpaty, a na Krymie – Góry Krymskie.

Szkolnictwo na Ukrainie jest powszechne, bezpłatne i obowiązkowe. Obowiązkowa edukacja trwa 11 lat. Rozpoczynają ją sześciolatki. Jedenastą klasę kończą siedemnastolatki. Uczniowie oceniani są według dwunastostopniowej skali ocen szkolnych. Bardzo dobrzy uczniowie mają oceny od 9 do 12.

Wielu uczniów chodzi na dodatkowe zajęcia z różnych przedmiotów. Uczniowie chodzą też do szkół muzycznych i na różne dodatkowe zajęcia do domów kultury i domów młodzieży. Wielu uczniów jest bardzo utalentowanych muzycznie, plastycznie i głosowo.

System szkolny dzieli się na trzy poziomy:

- a) szkoła elementarna – klasy I-IV,
- b) szkoła niższa średnia – klasy V-IX
- c) szkoła wyższa średnia – klasy X-XII.

Nasz naród charakteryzuje się bardzo dużą gościnnością.

Podstawą kuchni ukraińskiej są chleby oraz potrawy z mąki i kaszy. Istotną rolę odgrywają także mięso, warzywa i ryby.

Daniem narodowym jest barszcz ukraiński z burakami, kapustą, warzywami, słoniną oraz znaczącą ilością śmietany.

Naszymi tańcami narodowymi są kozaczok i hopak.

WIETNAM

Witam serdecznie! Mam na imię Anh, co oznacza „piękny kwiat”. Pochodzę z Wietnamu. Moje Państwo leży w południowo-wschodniej Azji. Wietnam jest drugim państwem na świecie (po Brazylii) pod względem uprawy kawy. Słynie także z upraw ryżu, herbaty, ananasów i tytoniu.

Chociaż mamy duży dostęp do współczesnej kultury, to państwo wspiera kultywowanie starych tradycji oraz powrót do rodzimych źródeł.

Tradycyjny wietnamski strój kobiecy ao dai (áo dài) to długa, czasem prosta, czasem bogato zdobiona tunika noszona na luźnych spodniach.

Wietnam słynie z charakterystycznej sztuki teatralnej. Najstarsza forma teatralna Wietnamu nazywa się Chèo. Za scenę dla Chèo służyło dawniej podwórze wspólnego domu we wsi. Występowały na nim amatorskie albo półprofesjonalne zespoły. Teatr Chèo wykorzystuje ludowe melodie i tańce. Orkiestra towarzysząca przedstawieniu gra na ludowych instrumentach. Treść sztuki stanowią wątki opowieści ludowych i tematy popularnych poematów. Również dzisiaj teatr Chèo zajmuje ważne miejsce w życiu kulturalnym wietnamskiej wsi.

Inny rodzaj teatru to Múa rối nước. Jest to teatr lalek na wodzie – inscenizacja, którą spotkać możemy tylko w Wietnamie. Powstał w wietnamskich wsiach w delcie Rzeki Czerwonej. Aktorzy poruszają kukiełkami, stojąc po pas w wodzie za specjalnym parawanem. Przedstawiane są sceny z życia wsi albo wątki historyczne. Lalki poruszają się na powierzchni wody, a spektakl rozgrywa się

w promieniach zachodzącego słońca przy akompaniamencie melodyjnej muzyki.

Wietnam charakteryzuje się bardzo zatłoczonymi ulicami. Większości mieszkańców, nawet bogatej stolicy, nie stać na zakup samochodu, co sprawia, że na drogach królują motory, skutery i rowery. Ze względu na ilość pojazdów i ich spaliny powszechne jest noszenie maseczki na twarzy.

Tradycyjna rodzina wietnamska jest wielopokoleniowa, obowiązuje w niej duży szacunek do starszych, w sposób szczególny mężczyzn.

Dzieci wietnamskie są bardzo podobne do dzieci w Polsce. Są bardzo ruchliwe, pełne energii i chętne do zabawy. W szkołach uczniowie noszą biało-granatowe mundurki, ale szczególnie dziewczyny bardzo dbają o jakiś oryginalny, kolorowy dodatek – pasek, torba, podkolanówki, okulary. Do tego zdecydowana większość z nich jeździ do szkoły na rowerach, ale gdy podrastają, zmieniają je na skutery lub motory.

W naszym kraju charakterystyczne jest to, że zamiast sztuczków do posiłków używamy pałeczek.

ARMENIA

Nazywam się Armine i mieszkam w Erywaniu, w mieście które ma ponad 2700 lat a obecnie jest stolicą Armenii. Armenia jest położona w południowo-zachodniej Azji, graniczy z Gruzją, Azerbejdżanem, Iranem i Turcją. Na pewno nie wszyscy zdają sobie sprawę z tego, że Armenia jest pierwszym krajem, który ogłosił chrześcijaństwo religią państwową. Stało się to w roku 301. Dlatego w moim kraju jest bardzo dużo kościołów i kamiennych płyt, w których są wyrzeźbione krzyże, w Armenii mówi się na nie chaczkar – kamień krzyż. Mój kraj jest bardzo małym państwem – mieszka w nim ok. 3 miliony ludzi, a powierzchnią przypomina jedno małe polskie województwo. Hajastan, tak mówią Ormianie na Armenię. Nasza flaga to yeragujn i składa się z trzech pasów: czerwonego, błękitnego i pomarańczowego. Czerwony oznacza przelaną krew ormiańskich bohaterów za wolność i chrześcijaństwo. Błękitny to kolor nieba. Pomarańczowy symbolizuje bogactwa naturalne i dobrobyt.

Ormianie w Armenii mówią po ormiańsku – jest to bardzo stary język, a twórcą naszych liter był duchowny Mesrop Masztoc. Ormiańskie litery tworzył przez 14 lat, a prace zakończył w 406 roku, Ormianie do dziś piszą tymi literami.

Moi rodacy Ormianie są bardzo muzykalni, mamy wiele instrumentów narodowych, ich nazwy są trudne, ale myślę, że duduk i dhol nie tak trudno wymówić. Duduk wygląda jak flet, najczęściej jest wykonany z drzewa morelowego i jest stary jak Armenia. Dhol to rodzaj dwustronnego bębna wykonywanego najczęściej z drewna sosnowego, orzecha lub wierzby.

W Armenii, tak jak i w Polsce, do przedszkola zaczynamy chodzić w wieku 3 lat, chyba że rodzice muszą pracować, wtedy zdarza się, że dzieci chodzą do żłobka. Szkołę podstawową zaczynamy w wieku 7 lat. Do szkoły zawsze zakładamy eleganckie ubrania, przeważnie białą albo jasną bluzkę i czarne albo granatowe spodnie lub spódnicę. Podstawówka ma 10 klas, ale jeżeli ktoś chce, to może kończyć naukę w ósmej klasie i pójść dalej, na przykład do collegu.

Rodziny ormiańskie są wielopokoleniowe, tak jak w mojej rodzinie, i mieszkamy wspólnie: ja, moi rodzice, i rodzeństwo i dziadkowie, a jeszcze do niedawna mieszkali z nami wujek i ciocia.

Bardzo lubimy jeść wspólnie posiłki. Zawsze jemy je razem przy jednym stole. Moimi ulubionymi przysmakami są gołąbki w liściu winogronowym i szaszłyki. Do tego jemy dużo chleba, który jest podobny do polskiego, ale mamy też narodowy lawasz, który wygląda jak naleśnik, ale smakuje jak chleb.

Wykaz ilustracji

Rys. 1. Flaga Armenii

Rys. 2. Herb Armenii

Rys. 3. Flaga Ukrainy

Rys. 4. Herb Ukrainy

Rys. 5. Flaga Tanzanii

Rys. 6. Herb Tanzanii

Rys. 7. Flaga Wietnamu

Rys. 8. Herb Wietnamu

Rys. 9. Ormiański strój narodowy

Rys. 10. Ukraiński strój narodowy

Rys. 11. Wietnamski strój narodowy

Rys. 11a. Wietnamski strój narodowy

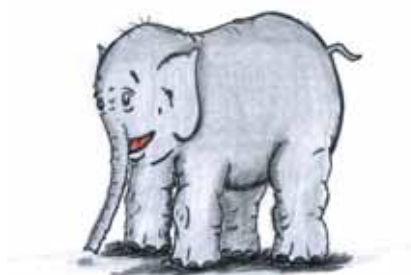
Rys. 12. Tanzański strój narodowy

Rys. 13. Lew

Rys. 14. Żyrafa

Rys. 15. Słoń

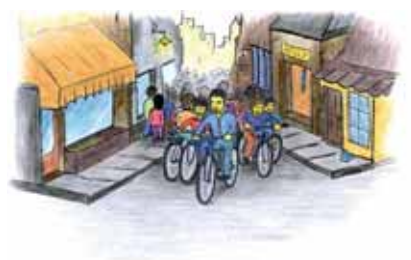
Rys. 16. Safari

Rys. 17. Kilimandżaro

Rys. 18. Zabawka (Tanzania)

Rys. 19. Zatłoczona ulica w Wietnamie

Rys. 20. Jedzenie za pomocą pałeczek (Wietnam)

Rys. 21. Krzew kawy

Rys. 22. Barszcz ukraiński

Rys. 23. Kozaczok (taniec ukraiński)

Rys. 24. Szaszłyki (Armenia)

Rys. 25. Lawasz (Armenia)

Rys. 26. Gołąbki w liściach z winogrona (Armenia)

Rys. 27. Granat (Armenia)

Rys. 28. Morela (Armenia)

Rys. 29. Brzoskwinia (Armenia)

Rys. 30. Alfabet ormiański

Rys. 31. Duduk (instrument ormiański)

Rys. 32. Dhol (instrument ormiański)

Rys. 33. Targ w Armenii

2

Konspekt II

**Codziennie życie
i zwyczaje ludzi
z różnych krajów**

Cel zajęć:

- zapoznanie dzieci ze zwyczajami dnia codziennego przedstawicieli innych krajów (Kuba, Japonia, Kamerun, Meksyk),
- kształtowanie postawy zrozumienia i szacunku wobec innych zachowań,
- nauka współpracy i współdziałania w zespole.

Materiały:

- karty pracy przedstawiające dwa rysunki – na obydwu jest rodzina lub osoby z różnych kultur podczas tych samych czynności (posiłku, w klasie) oraz tabelkę – takie same – inne; dla młodszych dzieci także karteczki z kategoriami, które są takie same lub inne,
- plansze – „Codzienne życie w...” + rysunki prezentujące charakterystyczne dla poszczególnych krajów zwyczaje dnia codziennego.

Przebieg zajęć:

- 1.** Ćwiczenie wprowadzające: prowadzący proponuje na rozpoczęcie zabawę w zgadywanie – „Zgadnij co robię” – pokazuje różne czynności dnia codziennego, zadaniem dzieci jest odgadnięcie tych czynności (wśród czynności powinny się pojawić: mycie się, jedzenie posiłków, nauka, praca, odpoczynek). Po odgadnięciu przez dzieci – każda z czynności zapisywana jest na tablicy. Prowadzący wyjaśnia, że są to takie czynności, które wykonujemy każdego dnia, często uczestniczą w nich inne osoby z rodziny.

- 2.** Na podstawie tego ćwiczenia wprowadzamy w temat zajęć – udało nam się łatwo odgadnąć te czynności, bo w naszym kraju są one wykonywane w sposób podobny. W niektórych państwach te czynności dnia codziennego wykonywane są nieco inaczej. Dzisiaj zobaczymy właśnie, jak te czynności wykonywane są w innych krajach.
- 3.** Dzieci w parach otrzymują kartę ćwiczeń. Na karcie są dwa rysunki pokazujące tę samą czynność wykonywaną przez ludzi z różnych krajów oraz tabelka „Takie same – inne” (Załącznik TABELA TAKIE SAME – INNE). Zadaniem dzieci jest przyjrzenie się tym zdjęciom i określenie, co na nich jest takie same, a czym się różnią.
- 4.** Po wykonaniu ćwiczenia na tablicy wieszamy plansze z symbolicznym rysunkiem bądź podpisem: codzienne życie w Polsce, codzienne życie w Japonii, codzienne życie w Kenii, codzienne życie w Meksyku, codzienne życie na Kubie (dobieramy takie kraje, z którymi dzieci mogą mieć styczność). Do tych plansz przyklejamy kolejno rysunki z charakterystycznymi dla danego kraju codziennymi zwyczajami (potrawy, siedzenie przy stole, bądź na podłodze, wygląd klasy w szkole, wygląd domu itp.)
- 5.** Na zakończenie uczymy dzieci piosenki „Małe serca” (Załącznik PŁYTA CD) wraz z pokazywaniem.

ZAŁ. TAKIE SAME – INNE

Takie same

Inne

Przykłady różnic i podobieństw dla obrazków z wyglądem klasy w szkole:

- Pani prowadzi lekcję, a uczniowie siedzą w ławkach
- Wszyscy są ubrani tak samo
- Uczniowie mają różne ubrania
- Uczniowie siedzą w pojedynczych ławkach
- Uczniowie siedzą w ławkach po dwie osoby
- Pani mówi – dzieci słuchają
- Uczniowie mają zeszyty i książki

Wykaz ilustracji

Rys. 1. Dom mieszkalny na Kubie

Rys. 2. Dom mieszkalny w Kenii

Rys. 3. Dom mieszkalny w Japonii

Rys. 4. Dom mieszkalny w Meksyku

Rys. 5. Dom mieszkalny w Polsce

Rys. 6. Ludzie jedzący posiłek (Japonia)

Rys. 7. Ludzie jedzący posiłek (Polska)

Rys. 8. Lekcja w klasie szkolnej (Polska)

Rys. 9. Lekcja w klasie szkolnej (Meksyk)

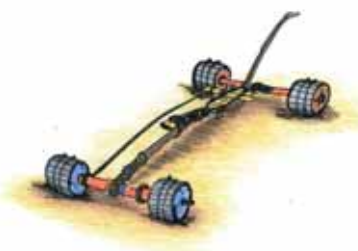
Rys. 10. Dzieci bawiące się (Polska)

Rys. 11. Dzieci bawiące się (Kamerun)

Rys. 12. Dzieci bawiące się (Kamerun)

Rys. 13. Zabawka kameruńska

Rys. 14. Dzieci bawiące się (Japonia)

Rys. 15. Dzieci w mundurku szkolnym (Japonia)

Rys. 16. Dzieci w mundurkach szkolnych (Kuba)

Rys. 17. Dzieci bawiące się (Kuba)

Rys. 18. Dzieci bawiące się (Kuba)

Rys. 19. Gra w domino (Kuba)

Rys. 20. Gra w baseball (Kuba)

Rys. 21. Zabawa kubańska – las chivichanas (Kuba)

3

Konspekt III

**Poznajemy kulturę
i tradycję innych narodów**

Cel zajęć:

- zapoznanie dzieci z kulturą innych narodów,
- ukazanie wartości kultury i tradycji w życiu każdego narodu,
- kształtowanie postawy szacunku wobec innych kultur, zachowań charakterystycznych dla odmiennych kultur.

Materiały:

- makieta – mapa świata z zaznaczonymi krajami, które będziemy omawiać podczas zajęć (Zał. MAKIETA ŚWIATA)
- przedmioty charakterystyczne dla omawianych krajów lub ich rysunki,
- teledysk „W drodze” (Zał. PENDRIVE)
- prezentacja multimedialna na temat Egiptu, Turcji, Armenii (Zał. PENDRIVE)

Przebieg zajęć:

- 1.** W różnych miejscach sali porozkładane są różne przedmioty symbolizujące tradycje i zwyczaje polskie i innych krajów lub rysunki przedstawiające je. Powinny to być przedmioty odnoszące się do wszystkich omawianych krajów oraz kilka niezwiązanych z żadnym z nich. Dzieci podczas zajęć będą stopniowo wybierały te przedmioty/obrazki, które związane są z omawianym właśnie krajem.

2. Zadaniem dzieci jest wyszukanie tych przedmiotów, które związane są z Polską (np. lalka w stroju krakowskim, godło i flaga Polski, potrawa tradycyjna). Na ich podstawie wprowadzamy w zagadnienie tradycji i kultury. Zwracamy uwagę, że każdy naród ma swoje charakterystyczne zwyczaje, tradycje, które są dla niego ważne. Podczas tych zajęć udamy się w podróż po świecie, żeby poznać bogactwo i piękno tradycji innych krajów.

3. W trakcie zajęć odwiedzimy 4 kraje (kraje dobieramy według potrzeb)

I kraj – wspólne oglądanie prezentacji multimedialnej o Egipcie. Po obejrzeniu dzieci mają za zadanie z rekwizytów (obrazków) wybranie tych, które odnoszą się do Egiptu i wspólne omówienie ich.

II kraj – Czeczenia – dzieci oglądają teledysk „W drodze” – przed włączeniem teledysku prosimy, żeby oglądały uważnie, bo po obejrzeniu będą do wykonania zadania związane z tym teledyskiem.

Po obejrzeniu teledysku dzieci mają za zadanie spośród wielu rekwizytów wybrać te, które pojawiły się na teledysku (chałwa, strój czeczeński, wieża). Każdy rekwizyt omawiamy.

Następnie na mapie świata zaznaczamy, gdzie znajduje się omawiany kraj.

III kraj – wspólne oglądanie prezentacji multimedialnej o Turcji. Następnie dzieci wybierają z pozostałych rekwizytów (obrazków), te które odnoszą się do Turcji. Wspólne omawianie ich.

IV kraj – wspólne oglądanie prezentacji multimedialnej o Armenii, po oglądaniu prezentacji zadaniem dzieci z pozostałych rekwizytów (obrazków) jest wybranie tych, które odnoszą się do Armenii i wspólne omówienie ich.

Wykaz ilustracji

Rys. 1. Flaga Egiptu

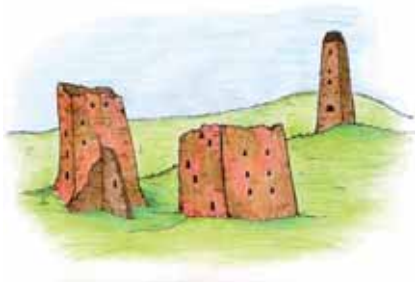
Rys. 2. Egipski strój ludowy

Rys. 3. Sfinks na tle piramid

Rys. 4. Mahszi (Egipt)

Rys. 5. Czecheńskie wieże

Rys. 6. Strój/ taniec czecheński

Rys. 7. Flaga Czechenii

Rys. 8. Chałwa (potrawa czecheńska)

Rys. 8a. Manty (potrawa czecheńska)

Rys. 8b. Czepelgasz (potrawa czecheńska)

Rys. 9. Turecki meczet

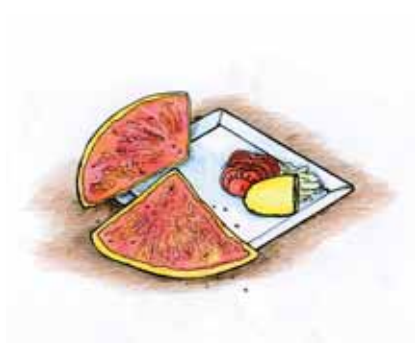
Rys. 10. Turecki strój ludowy

Rys. 11. Flaga Turcji

Rys. 12. Kebab (potrawa turecka)

Rys. 12a. Lahmadzo (potrawa turecka)

Rys. 13. Kościół ormiański

Rys. 14. Flaga Armenii

Rys. 15. Garni (Armenia)

Rys. 16. Ormiański strój ludowy

Rys. 17. Gołąbki w liściu winogronowym (Armenia)

Rys. 18. Herb Czeczenii (obowiązuje od 25 maja 2004 roku)

4

Konspekt IV

Religie dzieci z różnych krajów

Cele zajęć:

- ukazanie, że na świecie istnieje wiele wyznań religijnych,
- zapoznanie dzieci ze specyfiką różnych wyznań religijnych – zwyczajami, świętami, itp.
- pokazanie podstawowych różnic pomiędzy wyznaniem,
- kształtowanie postawy szacunku wobec ludzi innych wyznań.

Materiały:

- symbol drzewa religii (Zał. DRZEWO RELIGII),
- materiały potrzebne do wykonania liści z nazwami pięciu głównych wyznań religijnych,
- 5 plansz – każda z inną świątynią: synagoga, meczet, kościół protestancki, kościół rzymskokatolicki i cerkiew (Zał. OBRAZKI),
- 5 kompletów rysunków (duchowny każdej z religii, święta księga każdej z religii, modlący się ludzie w poszczególnych religiach) (Zał. OBRAZKI).

Przebieg zajęć:

W związku z tym, że dzieci w szkole coraz częściej mogą spotkać się z sytuacją, że ich koleżanki lub koledzy nie chodzą na lekcje religii, warto im uświadomić, że chociaż w Polsce zdecydowaną większość stanowią katolicy (95% Polaków deklaruje wyznanie katolickie), to oprócz tego wyznania są także inne religie.

1. Wprowadzenie – na środku sali lub na tablicy eksponujemy duże DRZEWO RELIGII i krótko je omawiamy, wskazując na wspólne korzenie (Adam i Ewa, Noe, Abraham). Podczas zajęć poznamy główne założenia wybranych wyznań religijnych. To co je łączy – to wiara w jednego Boga.

2. Następnie zapraszamy dzieci do poznania każdej z gałęzi tego drzewa poprzez ukazanie następujących elementów (Zał. PODSTAWOWE INFORMACJE O RELIGIACH).

- Jak wyznawcy danej religii nazywają Boga?
- Jak nazywa się ich Święta Księga?
- Kiedy się modlą?
- Gdzie się modlą?
- Jak nazywają się duchowni?
- Jakie mają święta?

Poznanie to będzie się odbywało przez „odwiedzenie” pięciu świątyń.

Dzielimy dzieci na 5 grup – każda grupa dostaje planszę z symbolem świątyni jednej z omawianych religii (każda grupa inną) oraz komplet rysunków-symboli – każda grupa takie same.

Zadaniem każdej grupy jest wybranie spośród rysunków tych, które pasują do świątyni z plakatu.

3. Po wybraniu odpowiednich symboli i przyklejeniu ich do plansz wybieramy się na „wycieczkę” do tych plansz-świątyń i omawiamy, uzupełniając dodatkowymi informacjami. Pytamy dzieci o to, co te religie łączy, a co je różni.

4. Na zakończenie wracamy do DRZEWA RELIGII. Zadaniem dzieci jest ubranie tego drzewa w liście, czyli przyporządkowanie i przyklepnięcie liści z cechami danego wyznania do konaru tego wyznania. W tym celu prowadzący rozdaje dzieciom

materiały potrzebne do wykonania liści, na których będą napisane nazwy pięciu głównych wyznań religijnych.

Zadanie to jest przypomnieniem i utrwaleniem informacji zdobytych podczas lekcji.

ZAŁ. PODSTAWOWE INFORMACJE O RELIGIACH

KOŚCIÓŁ PRAWOSŁAWNY

Kościół prawosławny – Cerkiew

- Jak nazywają Boga?

Jeden Bóg w trzech osobach – Bóg Ojciec, Syn Boży (Jezus Chrystus), Duch Święty

Prawosławni, podobnie jak katolicy i protestanci, są chrześcijanami

- Symbol

Krzyż

- Jak nazywa się ich Święta Księga?

Pismo Święte (Stary i Nowy Testament)

- Kiedy się modlą?

Modlą się codziennie, szczególnie rano i wieczorem. Świętują niedzielę, wówczas chodzą na Mszę Świętą do kościoła

- Gdzie się modlą?

W kościele – cerkwi, w domu

- Duchowni?

Księża prawosławni

- Jakie mają Świeta?

Podobnie jak w innych wyznaniach chrześcijańskich, rok liturgiczny zawiera święta ruchome oraz stałe. Największe ze wszystkich świąt jest Zmartwychwstanie Pana naszego Jezusa Chrystusa, Pascha Chrystusowa, Święto Świąt, które nie ma sobie równych i jest jedyne w swoim rodzaju. Drugi pod względem ważności jest cykl dwunastu wielkich świąt, wymienianych zwykle w następującej kolejności: Narodzenie Bogurodzicy, Podwyższenie Najczystszego i Życiodajnego Krzyża Pańskiego, Wprowadzenie Bogurodzicy do Świątyni, Chrzt Pański w Jordanie, Boże Narodzenie, Spotkanie Pańskie, Zwiastowanie Bogurodzicy, Wjazd Pana naszego Jezusa Chrystusa do Jerozolimy, Wniebowstąpienie Pana naszego Jezusa Chrystusa (40 dni po święcie Zmartwychwstania), Pięćdziesiątnica (na Zachodzie znana jako Zielone Świątki, a na Wschodzie jako Niedziela Trójcy Świętej, Trojca) (50 dni po święcie Zmartwychwstania), Przemienienie Pańskie, Zaśnięcie Bogurodzicy.

KOŚCIÓŁ PROTESTANCKI

- Jak nazywają Boga?

Jeden Bóg w trzech osobach – Bóg Ojciec, Syn Boży (Jezus Chrystus), Duch Święty

Protestanci podobnie, jak katolicy i prawosławni, są chrześcijanami

- Symbol

Krzyż

Kościół protestancki uznaje krzyż za swój symbol, ale odrzuca jego kult, jako „narzędzie” na którym stracono Jezusa. Krzyże protestanckie (z wyjątkiem luteran) są puste (bez wizerunku cierpiącego Chrystusa), co symbolizować ma zwycięstwo Jezusa Chrystusa nad śmiercią, całkowite zakończenie dzieła zbawienia i brak konieczności powtarzania bądź uobecniania ofiary krzyżowej.

- Jak nazywa się ich Święta Księga?
Pismo Święte (Stary i Nowy Testament)
- Kiedy się modlą?
Modlą się codziennie, szczególnie rano i wieczorem. Świętują niedzielę, wówczas chodzą do kościoła (na liturgię słowa)
- Gdzie się modlą?
W kościele, w domu
- Duchowni?
Pastorzy, którzy nie są wyświęconymi kapłanami, ale przewodnikami, nauczycielami, którzy uczą, radzą i towarzyszą wiernym.
- Jakie mają Święta?
Boże Narodzenie, Święta Wielkanocne, Zesłanie Ducha Świętego, Niedziela Reformacji

KOŚCIÓŁ RZYMSKOKATOLICKI

- Jak nazywają Boga?
Jeden Bóg w trzech osobach – Bóg Ojciec, Syn Boży (Jezus Chrystus), Duch Święty
- Symbol
Krzyż
- Jak nazywa się ich Święta Księga?
Pismo Święte (Stary i Nowy Testament)
- Kiedy się modlą?
Modlą się codziennie, szczególnie rano i wieczorem. Świętują niedzielę, wówczas chodzą na Mszę Świętą do kościoła
- Gdzie się modlą?
W kościele, w domu
- Duchowni?
Księża
- Jakie mają Święta?
Boże Narodzenie, Święto Trzech Króli, Święta Wielkanocne, Zesłanie Ducha Świętego

ISLAM

Świątynia muzułmańska – Meczet

- Jak nazywają Boga?
Jeden Bóg – Allah
- Symbol
Księżyc z gwiazdą
- Jak nazywa się ich Święta Księga?
Koran
- Kiedy się modlą?
Modlą się codziennie, rano, w południe, po południu, wieczorem i w nocy. Ich świętym dniem jest piątek
- Gdzie się modlą?
W meczecie, w domu
- Duchowni?
Immam – jest wybierany spośród najbardziej uczonych wiernych
- Jakie mają Święta?
Ramadan, Święto Aid al-Fitr (Mały Bairam), Święto Aid al.-Kebir Święto Ofiary, Pielgrzymka do mekki

Filary islamu:

- 1.** Wyznanie wiary (شهادة, szahada) – „Nie ma bóstwa oprócz Boga jedyne, a Mahomet jest Jego prorokiem”. Dla szyitów często również: „Ali jest przyjacielem Boga” (co część sunnitów uważa za bałwochwalstwo). Pojawiają się też tłumaczenia, gdzie słowo „bóstwo” zastąpione jest przez słowo „Bóg”, a „Boga jedyne” zastąpione jest słowem „Allaha”. Są to błędne tłumaczenia szahady. Słowa Allah (oznaczające Boga w religii monoteistycznej) używają też chrześcijanie mówiący językiem arabskim.

2. Modlitwa (صلاة, salat) – odprawiana pięć razy dziennie z twarzą zwróconą w stronę Mekki.
3. Jałmużna (زكاة, zakat) – określoną część swych dochodów muzułmanin ma obowiązek oddawać biednym.
4. Post (صوم, saum) – w ciągu dziewiątego miesiąca roku muzułmańskiego (ramadanu), muzułmanie muszą powstrzymać się od jedzenia i picia od wschodu do zachodu słońca.
5. Pielgrzymka do Mekki (حج, hadżdż) – muzułmanin musi ją odbyć przynajmniej raz w życiu, jeśli pozwala mu na to sytuacja materialna.

JUDAIZM

Świątynia Żydów – Synagoga

- Jak nazywają Boga?

Judaizm, mozaizm – najstarsza monoteistyczna religia. Oparta na kulcie Jahwe, wierze w przyjście Mesjasza i uznaniu Żydów za naród wybrany. Wyznawcą jej może być tylko ten, kto urodził się z matki Żydówki. Bardzo rzadko dopuszcza się przyjmowanie wyznawców innego pochodzenia etnicznego. Równocześnie judaizm jest zespołem wartości, norm i postaw etycznych wynikających z tradycji, obyczaju i religii Żydów. Podstawą etyki są zasady zwarte w pięcioksięgu (dekalog), zmodyfikowane przez Talmud. Za założyciela religii judaistycznej, uznającej za jedyne Boga Jahwe (przy czym imienia Jahwe Żydzi nie wymawiają), uchodzi Mojżesz (Mose). Od jego imienia judaizm jest także nazywany „mozaizmem”.

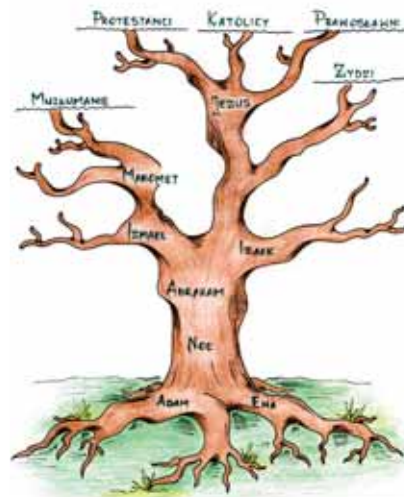
- Symbol

świecznik siedmioramienny – menora

Siedmioramienny kandelabr i symbol Izraela. Był używany przez Żydów w Przybytku i Świątyni Jerozolimskiej. Menora jest jednym z najstarszych symboli narodu żydowskiego. Według tradycji symbolizuje on krzew gorejący, który zobaczył Mojżesz na górze Synaj.

- Jak nazywa się ich Święta Księga?
Tora + Prorocy + Pisma = Biblia + Talmud
- Kiedy się modlą?
Modlą się codziennie, rano w południe i wieczorem. Ich świętym dniem jest sobota
- Gdzie się modlą?
W synagodze, w domu
- Duchowni?
Rabini
- Jakie mają Święta?
Dzień pojednania – Jom Kippur, Święto Namiotów – Sukkot, Święto Światła – Chanukka, Święto Purim, Pascha, Zielone Świątki – Szawuot

Wykaz ilustracji

Rys. 1. Symbol drzewa religii

Rys. 2. Synagoga

Rys. 3. Meczet

Rys. 4. Cerkiew

Rys. 5. Cerkiew

Rys. 6. Kościół protestancki

Rys. 7. Kościół rzymskokatolicki

Rys. 8. Kościół rzymskokatolicki

Rys. 9. Rabin

Rys. 10. Imam

Rys. 11. Imam

Rys. 12. Pastor

Rys. 13. Ksiądz katolicki

Rys. 14. Ksiądz prawosławny

Rys. 15. Talmud

Rys. 16. Koran

Rys. 17. Pismo Święte

Rys. 18. Modlący się ludzie (judaizm)

Rys. 19. Modlący się ludzie (islam)

Rys. 20. Modlący się ludzie (protestantyzm)

Rys. 21. Modlący się ludzie (kościół rzymskokatolicki)

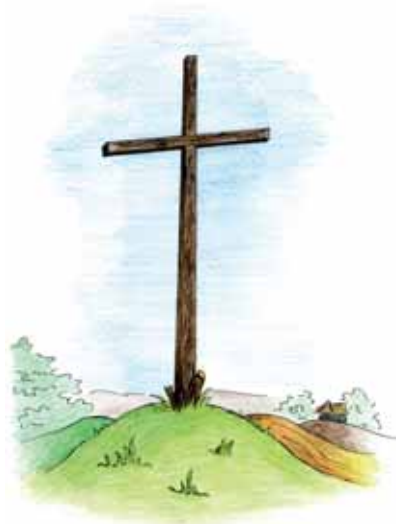
Rys. 22. Modlący się ludzie
(kościół prawosławny)

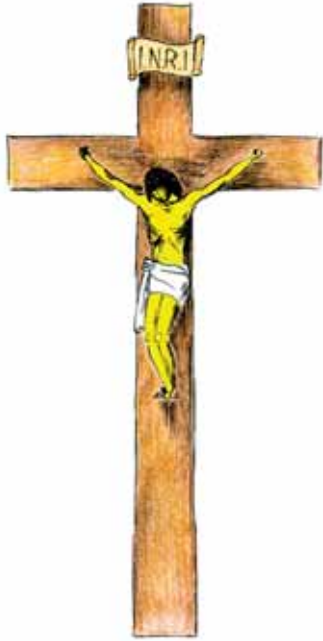
Rys. 23. Świecznik siedmioramienny –
menora (judaizm)

Rys. 24. Księżyc z gwiazdą (islam)

Rys. 25. Krzyż (kościół protestancki)

Rys. 26. Krzyż (kościół rzymskokatolicki)

Rys. 27. Krzyż (kościół prawosławny)

Piosenka **„Małe Serca”**
słowa: **Marcin Wąsowski**
muzyka: **Michał Iwanek**

1. Kiedy ruszasz drogą w świat,
widzisz ludzi różnych tak:
pan wysoki,
niska pani,
ona szczupła,
a on raczej nie.

Jeden lubi
w piłkę grać,
inny siedzieć zamiast stać,
nosisz jeansy, a ktoś dres –
życie
różnobarwne jest.

Ref. Łączy nas
serca rytm,
myśli strumień,
pragnienie szczęścia i muza, co w duszy gra.

2. Kolor skóry różni nas:
czarny, żółty, czerwień, biel –
w tej inności siła jest,
ale pewnie o tym
dobrze wiesz.

Idziesz dalej,
potok słów:
„hello”, „ola”, „dobry dzień”...
Każdy naród język ma,
mimo to
rozumiemy się.

Ref. Bo łączy nas.../ × 2
(słowo serce w różnych językach)

Ref. Łączy nas.../ × 2

SŁOWNIK

Słownik terminów z zakresu tematyki międzykulturowej

Adaptacja – społ., proces dostosowywania jednostki lub grupy do funkcjonowania w zmienionym środowisku społecznym, obejmujący przekształcenia jej wewnętrznej struktury i (lub) sposobów działania.

Akulturacja – proces zmian kulturowych zachodzący między grupami oraz między grupami i jednostkami reprezentującymi odmienne systemy kulturowe; przekształcenia polegają na adaptacji obcych treści do własnej kultury, eliminacji treści rodzimych, modyfikacji niektórych elementów i tworzeniu treści synkretycznych.

Asymilacja – jedna z czterech strategii akulturacyjnych. Polega na odrzuceniu wartości kultury ojczystej i przyswojenie nowych norm i wartości. Bazuje zazwyczaj na chęci osiągnięcia dobrej pozycji w społeczeństwie niechętnym odmienności. Polega na jak największym dopasowaniu się do otoczenia. Prowadzi do zniszczenia korzeni, a tym samym do utraty poczucia stabilności, utrudnia wchodzenie jednostki do społeczeństwa.

Cudzoziemiec – osoba, która nie ma obywatelstwa państwa, na którego terenie przebywa.

Dialog międzykulturowy – otwarta i pełna szacunku wymiana poglądów pomiędzy osobami lub grupami mającymi różne pochodzenie etniczne, kultury, religie, języki i dziedzictwo. (Dialog międzykulturowy) wymaga swobody i umiejętności wyrażania własnych poglądów, a także chęci i umiejętności słuchania zdań innych ludzi. Celem dialogu międzykulturowego jest rozwinięcie głębszego zrozumienia dla różnych poglądów i praktyk, zwiększenie uczestnictwa i wolności dokonywania wyborów życiowych, równości i szacunku dla ludzkiej godności, pobudzanie procesów twórczych oraz promowanie

możliwości ludzi i społeczeństw do wzrostu i transformacji poprzez pełen szacunek dialog z innymi.

Dyskryminacja – upośledzenie lub prześladowanie jednostek lub grup społecznych ze względu na przynależność rasową, narodową, wyznaniową i inne czynniki społeczne, związane np. z pochodzeniem społecznym lub płcią.

Edukacja międzykulturowa – koncepcja kształtowania rozumienia odmienności kulturowych; jej celem jest poszerzanie własnej tożsamości poprzez kontakt z innymi kulturami oraz propagowanie postaw tolerancji i dialogu; ważny element m.in. edukacji językowej, historycznej i religijnej.

Edukacja wielokulturowa – proces oświatowo-wychowawczy, którego celem jest kształtowanie rozumienia odmienności kulturowych od subkultur we własnej społeczności i począwszy, aż po kultury odległych przestrzeni społeczeństw oraz przygotowanie dialogowych interakcji z przedstawicielami innych kultur. Prowadzić to ma, drogą krytycznej refleksji, ku wzmocnieniu własnej tożsamości kulturowej.

Enkulturacyja – proces wrastania w kulturę danego społeczeństwa, sprawiający, że jednostka staje się jego integralnym członkiem i nosicielem jego kultury; towarzyszy jej socjalizacja jednostki.

Etnocentryzm – postawy i przekonania właściwe grupom etnicznym, dla których kultura własnej grupy społecznej stanowi punkt odniesienia w opisie i ocenie kultur innych grup.

Imigracja – *demogr.* ruch wędrowniczy (napływ) ludności obcej do jakiegoś kraju w celu osiedlenia się czasowo lub na stałe; także ludność cudzoziemska osiadła czasowo lub na stałe w jakimś kraju.

Integracja – społeczna, zespolenie i zharmonizowanie elementów zbiorowości społecznej, rozumiane jako intensywność i częstotliwość kontaktów międzyludzkich oraz akceptacja wspólnych wartości i norm; jedna z czterech strategii

akulturacyjnych. Polega na połączeniu cech i wartości dwóch kultur, bazuje na poczuciu wzajemnej akceptacji kultur. Każdorazowo podejmowana jest decyzja, z którego kręgu kulturowego zaczerpnąć sposoby radzenia sobie z daną sytuacją. Jest to optymalna strategia z punktu widzenia zdrowego funkcjonowania jednostki w społeczeństwie.

Komunikacja międzykulturowa – wymiana wiedzy, idei, myśli, pojęć i emocji między przedstawicielami różnych kultur.

Kultura – w psychologii międzykulturowej kultura rozumiana jest jako system wartości, norm i skryptów zachowań, charakterystycznych dla poszczególnych grup i narodów, przekazywanych z pokolenia na pokolenia. Wartości w tym przypadku oznaczają to, co jest powszechnie uważane za ważne i wartościowe, normy wskazują kierunek podejmowanych decyzji i zachowań, zaś skrypty są tutaj scenariuszem na postępowanie w danej sytuacji.

Postawa – *psychol., socjol.*, składniki osobowości wyrażające się w skłonności do zachowywania się w określony, stereotypowy sposób wobec określonych osób, sytuacji, problemów, także w specyficznej ich ocenie; opinia zawierająca element emocjonalny oraz wartościujący. Postawy są czymś bardzo mocno osadzonym w nas samych, a zatem bardzo trwałym i mało podatnym na zmiany. Zwykle postawa umieszczona jest na kontinuum przychylny – nieprzychylny.

Relatywizm kulturowy – dyrektywa metodologiczna postulująca obiektywizm i antydeterminizm w badaniach zjawisk kulturowych, zalecająca dostrzeganie swoistych cech badanej kultury, a nie widzenie jej przez pryzmat kultury, z której badacz się wywodzi.

Różnice międzykulturowe – są to różnice w wartościach jakie kierują zachowaniem człowieka, w normach jakim się podporządkowuje i sposobach zachowania i komunikacji uznawanych przez daną grupę kulturową za słuszne.

Separacja – jedna z czterech strategii akulturacyjnych. Polega na oddzieleniu się i zanegowaniu kultury kraju przyjmującego i w tym samym czasie kultywowanie swoich tradycji ojczy-
stych. Wynika z chęci zachowania tradycyjnego stylu życia i obrony tradycyjnych wartości. Wiąże się z odbiorem kultury kraju przyjmującego jako mniej wartościowej. Często jest skutkiem traktowania przybyszów w nieprzyjazny sposób, a ich kultury jako mało wartościowej.

Skrypt kulturowy – kulturowy wzór zachowania określa, jak jednostka powinna reagować na sytuacje uważane za doniosłe dla niej samej i dla grupy, aby zachować się zgodnie z „oczekiwaniami” i nie popaść w konflikt z innymi członkami grupy (Jan Szczepański). Najczęściej statystycznie powtarzalny sposób zachowania się w określonych sytuacjach.

Socjalizacja – bezwiedny proces przystosowania się człowieka do życia społecznego, polegający na przejmowaniu wartości, norm i wzorów zachowań obowiązujących w danej zbiorowości.

Społeczeństwo międzykulturowe – różnorodność traktuje się w nich jako jeden z pozytywnych komponentów mogących służyć rozwojowi społecznemu, politycznemu i gospodarczemu. Społeczeństwa międzykulturowe charakteryzują się wysokim poziomem kontaktów i współpracy społecznej, a także wzajemnym poszanowaniem wartości, norm i zachowań różnych grup kulturowych.

Społeczeństwo wielokulturowe – społeczeństwa, w których różne kultury i grupy narodowe współistnieją obok siebie nie nawiązując jednak ze sobą rzeczywistych i efektywnych kontaktów i współpracy. Różnorodność może być w tych społeczeństwach postrzegana jako zagrożenie, a co za tym idzie: łatwo mogą się w nich tworzyć stereotypy, z nich uprzedzenia, a z nich zachowania dyskryminacyjne.

Stereotyp – uproszczony, schematyczny obraz osób, grup, stosunków społecznych ukształtowany na podstawie niepełnej lub

falszywej wiedzy, utrwalony jednak przez tradycję i trudny do zmiany.

Szok kulturowy – zjawisko będące rezultatem licznych stresów pojawiających się podczas kontaktu z odmienną kulturą.

Tolerancja – szacunek, uznanie i akceptacja różnorodności w sensie globalnym. Oznacza, że w naszym życiu i w tym, co robimy, akceptujemy inne kultury, nie osądzając ich wartościująco i zachowując otwartość; w kontekście uczenia się międzykulturowego rozumiana jest inaczej niż w tradycyjnym znaczeniu tego słowa. Bycie tolerancyjnym nie oznacza tolerancji międzykulturowej – chodzi tu o podtrzymywanie i realizowanie wartości wynikających z praw człowieka i wolności innych ludzi.

Uchodźca – osoba prześladowana ze względu na: poglądy polit., rasę, religię, przynależność do szczególnej grupy społecznej, narodowościowej w swym państwie ojczystym, przebywająca poza terytorium tego państwa i nie mogąca skorzystać ze sprawowanej przez nie ochrony (dodatkową przesłanką jest indywidualna obawa przed prześladowaniem).

Zgodnie z zapisem w Konwencji Genewskiej z 1951 roku, dotyczącej statusu uchodźcy; uchodźca „to osoba, która na skutek uzasadnionej obawy przed prześladowaniem z powodu swojej: rasy, religii, narodowości, przynależności do określonej grupy społecznej lub z powodu przekonań politycznych przebywa poza granicami państwa, którego jest obywatelem i nie może lub nie chce z powodu tych obaw korzystać z ochrony tego państwa, albo która nie ma żadnego obywatelstwa i znajdując się, na skutek podobnych zdarzeń, poza państwem swojego dawnego stałego zamieszkania i nie może lub nie chce z powodu tych obaw powrócić do tego państwa”.

Uczenie międzykulturowe – to pojęcie oznacza uczenie się o tym, jak postrzegamy innych ludzi, którzy bardzo różnią się od nas. Dotyczy nas, naszych znajomych i przyjaciół oraz tego, jak

działamy razem, aby zbudować społeczność, w której panuje sprawiedliwość.

Dotyczy więzi, jakie mogą stworzyć między sobą społeczności, aby promować równość, solidarność i szanse dla wszystkich. Pogłębia szacunek i promuje godność w stosunkach między kulturami, zwłaszcza gdy część z nich należy do mniejszości, a pozostałe stanowią większość.

Uprzedzenie – *psychol.*, negatywny stosunek do kogoś lub czegoś, powstały w wyniku powziętych z góry, nie sprawdzonych przekonań, wyznawania przesądów itp., np. uprzedzenia rasowe.

Wrażliwość międzykulturowa – rozumiana jako świadomość konsekwencji różnic kulturowych. Postawa empatii, otwartości, ciekawości i elastyczności w relacjach międzykulturowych.

Wykluczenie społeczne – zjawisko będące przeciwieństwem integracji. Zwykle jest efektem dyskryminacji opartej na pochodzeniu kulturowym czy etnicznym, niepełnosprawności, orientacji seksualnej, itp. Skutkuje ubóstwem, wzajemną wrogością i wykluczeniem z dostępu do edukacji, opieki zdrowotnej, itd. Można mówić o wykluczeniu instytucjonalnym, kiedy wynika z systemu prawnego.

Bibliografia:

- Białek K., Kawalska A., Kownacka E., Piegat-Kaczmarczyk M. (2008). *Warsztaty kompetencji międzykulturowych – podręcznik dla trenerów*. Warszawa: UW MCAZ.
- Encyklopedia PWN (brak daty). Zaczepnięte 5.12.1013. Strona internetowa: <http://encyklopedia.pwn.pl/>
- White Paper on Intercultural Dialogue 'Living Together as Equals', Draft version of 10b September 2007, DGIV-WP (2007) 3, p.3.

Wykaz stron internetowych poświęconych tematyce międzykulturowej

- Portal Fundacji Edukacji Międzykulturowej: www.miedzykulturowa.org.pl
- Portal projektu „Multicultural Mosaic of tales and legends”: czterystronybajek.blogspot.com/p/o-projekcie.html
- Portal czasopisma „Dialog międzykulturowy”: www.dialogmiedzykulturowy.org.pl
- Portal Ośrodka Działań Ekologicznych „Źródła”: eduglob.zrodla.org/glowna
- Portal Polskiej Akcji Humanitarnej: uchodzcycydoszkoly.pl/index.php?pid=4&id=12
- Portal Międzynarodowego Stowarzyszenia Edukacji Międzykulturowej: iaie.org

